

סיפורה של צניפה – שימור מכרסמים בנגב הצפון מערבי, בעבר ובהווה

תקציר פוסטר שהוצג בכנס הזואולוגי 2017

מיכל זייצוב רז, תמר דיין, מוטרו ויואב המחלקה לזואולוגיה, הפקולטה למדעי החיים, אוניברסיטת תל אביב, -מוזיאון הטבע ע"ש שטיינהרדט, אוניברסיטת תל אביב, -השירותים להגנת הצומח ולביקורת, משרד החקלאות ופיתוח הכפר, בית דגן

zaitzoveraz@mail.tau.ac.il

למרות היותם הסדרה העשירה ביותר במינים, מקבילים המכרסמים תשומת לב מעטה מבחינת שמירת טבע. מחסור בנתונים אודות מגמות אוכלוסיותיהם מגביל את ההתייחסות למינים בעלי פוטנציאל לסיכון, בפרט מינים נדירים. הרכב תזונת דורסים עשוי ללמד אותנו על אורחות חייהם והדינמיקה בינם לבין אוכלוסיית הנטרפים שלהם. התנשמת *alba Tyto* שייכת לסדרת דורסי הלילה ועיקר התמחותה הוא ציד מכרסמים. ניתוח צניפות התנשמת הינה שיטה אפקטיבית לחקר השפע והתפוצה של מכרסמים. השוואה היסטורית עבור נקודות דיגום זהות במרחב, יכולה לשמש כמייצגת של הדינמיקה שלהם בשדות.

נתוני התפוצה התקבלו מניתוח צניפות ומאספי טרף שנדגמו מתיבות קינון של תנשמות באזורים חקלאיים בנגב הצפון מערבי, בין השנים 2013-2016. נתונים ראשוניים מ-2017 מראים ירידה מסוימת במספר הקינונים, אך עליה במגוון המינים הנטרפים.

השוויון את תוצאות העבודה לנתונים היסטוריים ולמחקרים שנעשו באזור בנושא תזונת תנשמות החל משנות ה-70. שרידי מכרסמים מצניפות שנאספו מאזור המחקר ונתונים השמורים באוספי הטבע הלאומיים הוגדרו לרמת המין ונותחו אף הם. זאת, על מנת להוסיף את ממד הזמן לניתוח האקולוגי לשם זיהוי מגמות.

התוצאות מראות כי גבול התפוצה הדרומי של נברן השדה הצפין. כמו כן, באזורים בסמיכות לשמורות חוליות ניזונה התנשמת גם ממינים פסמופיליים, כגון גרבילי חוף, חולות ודרומי חולות *Gerbillus andersoni allenbyi - VU*, *Gerbillus pyramidum - VU*, *Gerbillus gerbillus - CR EN* - ומריוני חולות *sacramenti Meriones* המהווים חלק ניכר, לעיתים עד כמחצית ויותר, מהמאסף.

ייתכן כי הצפנת גבול התפוצה הדרומי של הנברנים נמצאת בקורלציה לשינוי אקלים, המתבטא בעליית הטמפרטורות באזור, כפי שחזו מודלים קודמים בנושא.

זהו המחקר הראשון שמראה כי תנשמות דורסות מספרים גדולים של מינים שאינם מזיקי חקלאות, חלקם מינים בסכנת הכחדה. יתכן שהשדות מאפשרים עלייה באוכלוסיות המינים הללו, דבר שייבדק בהמשך.

בעקבות המחקר מתקיים דיון אודות השימוש בתנשמות להדברה ביולוגית באזורי המחקר. מתוכנן מחקר המשך מקיף, שיבחן את מערכת ההדברה הביולוגית באמצעות תנשמות באזורים סמוכי שמורות חוליות ומשארים אקולוגיים בנגב הצפון מערבי, סוגיה המתחדדת לנוכח החלופה הקיימת של שימוש ברעלים.